

עפ"ג 65076-03-25 - פלוני נ' מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

עפ"ג 65076-03-25

לפני:

כבוד השופט יוסף אלרון
כבוד השופט אלכס שטיין
כבוד השופטת רות רון

המערער:

פלוני

נגד

המשיבה:

מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט לנוער בבית
המשפט המחוזי בירושלים ב-תפ"ח
55676-02-23 מיום 16.2.2025 שניתן על ידי
השופטים ח' מאק-קלמנוביץ, מ' ליפשיץ-פריבס ו-
א' סלע
כ"ז באייר התשפ"ה (25.5.2025)

תאריך ישיבה:

בשם המערער:

עו"ד אושרה פטל-רוזנברג

בשם המשיבה:

בשם שירות המבחן

לנוער:

פסק-דין

השופט יוסף אלרון:

מאז היכנסה לתוקף, עוררה הרפורמה בעבירות ההמתה מגוון סוגיות - הן לעניין פרשנות סעיפיה השונים במישור הטלת האחריות הפלילית, הן לעניין עיצוב מדיניות הענישה בראי מדרג העבירות החדש שיצרה הרפורמה.

הערעור שלפנינו, שהוגש על גזר דינו של בית המשפט לנוער בבית המשפט המחוזי בירושלים (השופטים ח' מאק-קלמנוביץ, מ' ליפשיץ פריבס ו-א' סלע; תפ"ח 55676-02-23 מיום 16.2.2025),

מגלה נדבך נוסף ברפורמה שטרם נידון בבית משפט זה והוא מדיניות הענישה בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות כאשר הנאשם שהורשע בה הוא קטין.

כתב האישום וההליך קמא

1. הרצח מושא הערעור דנן בוצע ביום 13.2.2023, שעה שלמערער, יליד שנת 2009, טרם מלאו 14 שנים.

על פי כתב האישום שבעובדותיו הודה המערער, הלה שהה ביום הרצח בבית דודתו שבמחנה הפליטים שועפאט. בשעה 18:00 לערך, בעת שיצא מבית דודתו, ראה המערער בכניסה לבניין סכין שאורך להבה כ-15 ס"מ. בעקבות סרטון שבו צפה מוקדם יותר, המציג תקיפה שביצעו לכאורה כוחות הביטחון בשני תושבים ממחנה הפליטים, החליט המערער ליטול את הסכין ולבצע באמצעותה פיגוע טרור נגד כוחות ביטחון ישראליים.

לשם מימוש תוכניתו, המערער עלה על אוטובוס שנסע לכיוון מחסום שועפאט, התיישב במושב האחורי והניח את הסכין בסמוך לרגלו כך שיוכל לשולפה במהירות. בהגיע האוטובוס למחסום, המערער נשאר ישוב והמתין לכוחות ביטחון שיעלו לאוטובוס כדי לבצע בדיקה שגרתית - זאת, למרות שבהתאם לנהלים נוסעי האוטובוס הצעירים נדרשים לרדת מהאוטובוס ולהיבדק מחוצה לו.

אסיל סואעד - שוטר מג"ב, בן כ-22 שנים ביום האירוע (להלן: המנוח), נכנס לאוטובוס לשם בדיקת הנוסעים שנותרו בו, ועמו מאבטח מטעם חברת "שלג לבן" שאחז בנשק מסוג "תבור". בהגיע המנוח בסמוך למקום ישיבתו של המערער, זה האחרון התרומם ממושבו, אחז בסכין, ובעודו עומד על מדרגה שבקצה האוטובוס, התנפל על המנוח שעמד במפלס נמוך יותר. המערער לפת את המנוח בצווארו ודקרו ברקתו השמאלית בכוונה לגרום למותו. המערער המשיך וניסה לדקור את המנוח באזור ראשו וצווארו, אך המנוח התגונן והתעמת עמו באופן שמנע ממנו להמשיך לפגוע בו. בעודם נאבקים, המאבטח שעמד מאחורי המנוח ירה שני כדורים בניסיון לנטרל את המערער. אולם, בעוד שהמערער לא נפגע מהירי, אחד מהכדורים פגע ברכו של המנוח.

כתוצאה מהדקירה, נגרם למנוח חתך עמוק ברקה השמאלית שהגיע עד לגולגולת, באורך של 4 ס"מ. בעקבות הירי, נגרמו למנוח פצעי כניסה ויציאה בירך שמאל, וכן שבר בעצם הירך, אשר הובילו לדימום משמעותי. כעבור זמן קצר, בדרכו לבית החולים, נפטר המנוח עקב איבוד דם.

2. המערער הודה כאמור בעובדות כתב האישום שייחס לו עבירת רצח בנסיבות מחמירות לפי סעיפים

301א(א)(1) ו-(10) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין או החוק). במועד נתינת ההודאה, קבעה הוראת סעיף 25(ד) לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971 (להלן: חוק הנוער), כי לא יוטל עונש מאסר על קטין שבשעת גזר דינו טרם מלאו לו 14 שנים. התיק נקבע לטיעונים לעונש, אולם עקב בקשה לקבלת תסקיר נפגעי עבירה, התבקשה דחייה של הדיון למועד שבו גיל המערער יעלה על 14 שנים. בעקבות זאת, ולאחר שבקשה לוותור על תסקיר נפגעי העבירה שהגיש המערער נדחתה, הלה ביקש לחזור בו מהודאתו ובקשתו התקבלה. בהמשך לכך, התיק עבר לשמיעת ראיות ורק לאחר שנשמעו סיכומי הצדדים המערער הודה פעם נוספת בכתב האישום.

3. בית המשפט המחוזי עמד בגזר הדין על חומרתה של עבירת הרצח בנסיבות מחמירות, תוך שציין כי מעשיו של המערער בוצעו תוך תכנון והכנה מראש, ועל רקע אידאולוגי. עוד התייחס לתיקון לחוק הנוער משנת 2024 (חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 25 - הוראת שעה), התשפ"ה-2024, ס"ח 28 (להלן: התיקון או תיקון מס' 25)), בגדרו נחקק סעיף 25(ו), המאפשר לגזור עונש מאסר על קטין שלא מלאו לו 14 שנים במועד גזר הדין, בין היתר, כאשר הורשע בעבירה לפי סעיף 301א(א)(10) לחוק העונשין. בית המשפט המחוזי הפנה לדברי ההסבר לתיקון, המלמדים כי הרקע לחיקוקו הוא חומרתה הרבה של עבירת רצח בנסיבות מחמירות המבוצעת כמעשה טרור. כן צוין, כי התיקון משקף את עמדת המחוקק לפיה "בעבירות חמורות במיוחד יש להעדיף את האינטרס של הגנה על הציבור על פני הגישה השיקומית".

לצד האמור, בית המשפט המחוזי נתן דעתו לעובדה שהמערער ביצע את העבירה בגיל "צעיר גם יחסית לקטינים", כמו גם לפסיקה המכירה בכך שתודעתם של קטינים אינה מפותחת דיה, באופן שעשוי לתרום למעורבותם במעשה העבירה בהיעדר הפנמה מלאה של משמעות מעשיהם. כמו כן, בית המשפט המחוזי עמד על כך ששירות המבחן לנוער נמנע ממתן המלצה בעניינו של המערער, ואף המערער עצמו ביקש לפני שניתן גזר הדין לעבור ממסגרת המעון שבו שהה למעצר ממש.

לאחר שנסקרה מדיניות הענישה בעבירות דומות, נקבע כי ישנם שיקולים המצדיקים שלא לגזור על המערער עונש של מאסר עולם (ויצוין כי גם המשיבה לא עתרה לעונש כזה) ובתוכם - גילו הצעיר; העובדה שלא ניתן לקבוע שהאקט הפיזי שביצע הוא היחיד שגרם למות המנוח; ולקיחת האחריות מצדו, הגם שזו ניתנה בשלב מאוחר של הדיון.

4. על רקע זה, הוחלט להרשיע את המערער ולגזור עליו עונש של 18 שנות מאסר בפועל, מאסר מותנה ותשלום פיצוי בסך 250,000 ש"ח למשפחת המנוח - ומכאן הערעור שלפנינו.

תמצית טענות הצדדים בערעור

5. לטענת המערער, העונש שנגזר עליו מחמיר עמו יתר על המידה. במוקד הערעור, ניצבה הטענה כי גילו הצעיר בעת ביצוע העבירה, וכן המציאות העובדתית שלתוכה גדל, לא אפשרו לו להגיע לכדי הבנה מלאה של השלכות מעשיו. בראי זאת, נטען כי העונש שנגזר עליו "חריג בחומרתו ביחס לקטין" ו"חוסם כמעט לחלוטין את האפשרות לשיקום בעתיד". המערער הוסיף כי גזר הדין לא נתן משקל מספק לנסיבות שיש לזקוף לזכותו, ובכללן הרקע המשפחתי ממנו הגיע; הצער שהוריו הביעו על שאירע והאחריות שלקחו על מעשיו; וכן התסקירים שהוגשו בעניינו. עוד נטען כי במעשיו של המערער, לבדם, לא היה כדי להוביל לתוצאה הקטלנית שהתרחשה בפועל, ולדבר צריך להינתן משקל לזכותו.

6. המשיבה מנגד סומכת ידיה על גזר דינו של בית המשפט המחוזי, בהדגישה כי התקיימו בעניינו שתיים מהנסיבות המחמירות המנויות בסעיף 301א לחוק העונשין; גזר הדין עולה בקנה אחד עם מדיניות הענישה; והתסקירים שהוגשו בעניינו של המערער שליליים.

דין והכרעה

7. לאחר ששקלתי את עמדות הצדדים, הגעתי לכלל מסקנה כי דין הערעור להידחות.

בטרם אבחן את נסיבותיו הספציפיות של המקרה דנן, ומשהערעור מגלה כאמור רובד של הרפורמה בעבירות ההמתה שטרם נידון בפסיקת בית משפט זה, אתייחס תחילה לסוגיית מדיניות הענישה בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות כאשר עבירה זו מבוצעת בידי נאשם קטין.

ענישת קטינים שהורשעו בעבירת רצח בנסיבות מחמירות

8. בשורה ארוכה של פסקי דין עמדתי על השינויים שחוללה הרפורמה בעבירות ההמתה (חוק העונשין (תיקון מס' 124 (עבירות המתה), התשע"ו-2015, ה"ח 166; לעיל ולהלן: הרפורמה בעבירות ההמתה או הרפורמה) בהשוואה לדין שחל עובר לכניסתה לתוקף בשנת 2019 (ראו למשל: ע"פ 1077/22 קאדר נ' מדינת ישראל (1.6.2022); ע"פ 6063/21 מדינת ישראל נ' יאסין (26.3.2024) (להלן: עניין יאסין)).

אחד משינויים אלה, והוא זה שרלוונטי לענייננו, הוא יצירתה של עבירת הרצח בנסיבות מחמירות המעוגנת בסעיף 301א לחוק. עובר לרפורמה הופיעה עבירת הרצח בסעיף 300 לחוק. עבירה זו הייתה "נוקשה" בשני היבטים - מצד אחד, כדי להרשיע בה נדרשה התביעה להוכיח את התקיימותם של יסודות מצומצמים יחסית (החלטה להמית, הכנה והעדר קנטור); ומצד שני, שיקול הדעת השיפוטי

בענישה היה מוגבל למדי משהעונש שנקבע בצדה היה מאסר עולם כעונש חובה (חריגים לכך היו המקרים של ענישת קטינים, כפי שפורחב עוד להלן וכן הסדר הענישה המופחתת שנכלל בסעיף 300א לחוק בנוסחו אז - להרחבה ראו: ע"פ 6528/23 מרר נ' מדינת ישראל (22.9.2024)). פועל יוצא של נוקשות זאת, היה הרשעת נאשמים בעבירת ההריגה לפי סעיף 298 לחוק בנוסחו אז, חרף ההבנה כי התיוג העונשי הראוי למעשיהם הוא רצח, והעונש הראוי בגינם עולה על העונש המרבי שאפשרה עבירת ההריגה - 20 שנות מאסר (ע"פ 6576/23 ברכאת נ' מדינת ישראל, פסקה 33 (27.4.2025)).

מצב זה השתנה לחלוטין במסגרת הרפורמה. חלף עבירת הרצח הישנה, חוקקו שתי עבירות רצח חדשות - עבירת הרצח "הבסיסית" (סעיף 300א) (לחוק) שזנחה את יסודותיה של עבירת הרצח בכוונה תחילה, וחלף זאת אפשרה להרשיע ברצח במקרי המתה המבוצעים ביסוד נפשי של כוונה או של אדישות, ושבצדה נקבע עונש מאסר עולם כעונש מרבי; ועבירת הרצח בנסיבות מחמירות המונה רשימה של 11 נסיבות שבהתקיימן יורשע נאשם בעבירה החמורה ביותר במדרג עבירות ההמתה, ואחת יהיה דינו למאסר עולם הקבוע בעבירה זו כעונש חובה (עוד על עבירת הרצח בנסיבות מחמירות, ראו: ע"פ 3546/19 עודה נ' מדינת ישראל (15.1.2023); ע"פ 578/21 אבו סרארי נ' מדינת ישראל (16.2.2023)).

ואולם, גם לכלל שלפיו הרשעה בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות תגרור עונש בדמות מאסר עולם ישנם חריגים. חריג אחד הוא זה שקבוע בסעיף 301א(ב) לחוק ומכונה "פתח המילוט" (ראו: ע"פ 6338/20 חיים נ' מדינת ישראל (7.7.2022) ו-ע"פ 1213/23 אלאזה נ' מדינת ישראל, פסקאות 64-60 (7.4.2025)). חריג שני מתעורר כאשר מבצע הרצח הוא קטין. במקרים אלה, חל סעיף 25(ב) לחוק הנוער הקובע מפורשות כי "אדם שהיה קטין ביום ביצוע העבירה, לא יוטל עליו עונש מוות, ועל אף האמור בכל דין אין חובה להטיל עליו מאסר עולם, מאסר חובה או עונש מינימום" (ויובהר כי הרשות, להבדיל מהחובה, להטיל בכל זאת עונש של מאסר עולם לא נלקחה מבית המשפט - ע"פ 4379/02 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד ס(4) 196, 209 (2006)).

9. כתוצאה מהחרגתם של קטינים מהחובה לגזור עונש מאסר עולם על מי שהורשע בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, נוצר לפנינו למעשה "אי של מדיניות ענישה". בניגוד לעבירות אחרות, ובתוכן עבירת הרצח הבסיסית, שבהן מתגבשת מדיניות הענישה של בגירים ובצדה מדיניות ענישת קטינים, בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות המצב שונה. דינם של כלל (כמעט) הנאשמים הבגירים זהה - מאסר עולם; ואילו דינם של נאשמים קטינים נגזר באופן עצמאי ומנותק מאלה הבגירים.

היבט חשוב נוסף שיש לזכור בהקשר זה הוא שענישת קטינים נעשית ממילא בהסתמך על מערך שיקולים שונה מזה שחל בעניינם של בגירים. בתמצית בלבד אזכיר כי בעוד שמלאכת גזירת הדין מתבצעת ביחס לבגירים בהתאם להוראות תיקון 113 לחוק העונשין (חוק העונשין (תיקון מס' 113)),

התשע"ב-2012, ס"ח 102) (להלן: תיקון 113)), גזירת דינם של קטינים נעשית בהתאם להוראות חוק הנוער (סעיף 40טו(א) לחוק). אי לכך, "רוחו" של תיקון 113 אומנם חלה גם בעניינם של קטינים (סעיף 40טו(ב) לחוק), אך משקלם היחסי של שיקולי הענישה, ובפרט של שיקולי שיקום, שונה הוא (ראו, מני רבים, פסק דיני ב-עפ"ג 35651-09-24 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 8-9 (3.6.2025)).

10. בראי האמור, ענישת קטינים שהורשעו בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, מעמידה אתגר חדש לפתחם של בתי המשפט - עליהם לעצב את מדיניות הענישה בהיעדר מדיניות ענישת בגירים מקבילה, ומבלי שחלים עקרונותיו הברורים של תיקון 113. וכל זאת, שעה שמדובר במי שביצעו את החמורה שבעבירות המנויות עלי חוק - עבירת הרצח בתצורה החמורה ביותר.

11. על רקע המורכבות שמזמנת לפתחנו הסוגיה דנן, רואה אני מקום להאיר מספר נקודות שאותן יש לשקלל במלאכת גזירת העונש במקרים מעין אלו.

ראשית, וכמעט בבחינת מובן מאליו, על מדיניות הענישה בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות בקרב קטינים להיות מחמירה מהמדיניות הנוהגת בעבירת הרצח הבסיסית. אומנם, כאשר מדובר בבגירים גם עבירת הרצח הבסיסית מאפשרת השתת עונש מאסר עולם, אך החומרה המוגברת שנודעת לעבירת הרצח בנסיבות מחמירות באה לידי ביטוי מעשי בהגדרת עונש זה כעונש חובה. בעצם העובדה שחובה זו אינה עומדת בעינה כשמדובר בקטינים לנוכח הוראת סעיף 25(ב) לחוק הנוער, אין כדי לשלול את הפער הנורמטיבי שראה המחוקק בין שתי עבירות הרצח, וליתן לה משמעות מעשית בגזירת עונשם של קטינים. ההשלכה האופרטיבית של נקודה זו, רלוונטית במיוחד במצב הדברים הנוכחי שבו טרם התגבשה מדיניות הענישה בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות בקטינים, בעוד שמדיניות ענישת קטינים שהורשעו בביצוע עבירת הרצח הבסיסית מצויה בשלבי גיבוש מתקדמים יותר ויכולה להוות מעין סמן לענישה בגין ברצח בנסיבות מחמירות.

לצד האמור, יש להדגיש כי אין הכרח שבכל מקרה שבו הורשע קטין בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, עונשו יהא חמור מזה שהושת על קטין שהורשע בעבירת הרצח הבסיסית. זאת, מאחר ששיקולי ענישה בכלל, ושיקולי ענישתם של קטינים בפרט, אינם פועל יוצא של חומרת העבירה ותו לא.

שנית, כחלק מהשינויים שאימץ המחוקק במסגרת הרפורמה בעבירות ההמתה, נכללו בכפיפה אחת תחת עבירות הרצח היסודות הנפשיים של אדישות ושל כוונה. אף על פי כן, וכפי שציינתי במקרים קודמים, הכנסתם של יסודות אלו למדור משותף אינה מלמדת כי המחוקק ראה בהם חומרה זהה, כי אם חומרה קרובה, ואף קרובה מאוד. משכך, במצב הדברים הרגיל, עונשו של מי שהורשע בעבירת הרצח הבסיסית בכוונה, יהא חמור מעונשו של המורשע בביצוע עבירה זו באדישות (אם כי ייתכנו מקרים בהם הנסיבות תובלנה להכרעה אחרת; עניין יאסין, בפס' 42-43). בהתייחס לנאשמים בגירים,

ההבחנה בין שני היסודות מתאינת במידה רבה כשמדובר בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, משעבירה זו מחייבת גזירת עונש אחד - מאסר עולם. כך, בין אם עבירה זו בוצעה בכוונה, בין אם בוצעה באדישות, עונשו של הנאשם יהיה זהה. אולם כאשר עוסקים אנו בנאשמים קטינים שהורשעו בעבירה זו, שוב חוזר שיקול הדעת השיפוטי בגזירת העונש לאיתנו. יחד עמו, חוזרת לתוקפה ההבחנה בין נאשמים שרצחו באדישות לבין נאשמים שרצחו בכוונה, כאשר עונשם של אלה האחרונים יהיה, ככלל, חמור יותר (עוד על החשיבות שבמתן הכרעה ביחס ליסוד הנפשי בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות - ראו: ע"פ 7905/23 כלאסני נ' מדינת ישראל, פסקאות 34-35 (16.2.2025)).

שלישית, בשעת גזירת עונשם של קטינים שהורשעו ברצח בנסיבות מחמירות, על השופט הגוזר את הדין ליתן דעתו לחומרה הנורמטיבית שראה המחוקק לנגד עיניו עת יצר את הנורמה העונשית החמורה מבין עבירות ההמתה השונות, ובעצם, העבירה החמורה בחוק העונשין. הלשון שננקטה ביחס לחומרתה של עבירה זו בדברי ההסבר לרפורמה אינה משתמעת לשתי פנים:

"בסעיף זה מוצע לקבוע עבירה של רצח בנסיבות מחמירות, שלפיה מי שגורם למותו של אדם בכוונה או באדישות, בנסיבות הקבועות בעבירה, יורשע בעבירה של רצח בנסיבות מחמירות ועונשו יהיה מאסר עולם כעונש חובה. הנסיבות המחמירות שמוצע לכלול בסעיף כוללות את מקרי הרצח החמורים ביותר, כאלה המבטאים חומרה מוסרית מיוחדת, וזאת בהתבסס בין השאר על החקיקה במדינות אחרות בעולם. קביעת עבירה של רצח בנסיבות מחמירות מבטאת את משקלם המיוחד של שיקולי האשם וההוקעה בגינו במקרים אלה, הבאים לידי ביטוי הן בדרך של תיוג מיוחד של מעשה הרצח כרצח בנסיבות מחמירות והן בדרך של ענישת חובה" (דברי ההסבר להצעת חוק העונשין (תיקון מס' 124) (עבירות המתה), התשע"ו-2015, ה"ח 166, 170; ההדגשות הוספו - י' א'; ראו עוד: מרדכי קרמניצר וחאלד גנאים הרפורמה בעבירות ההמתה (2019) לאור עקרונות היסוד של המשפט ומחקר היסטורי והשוואתי 291 (2020)).

דברים אלה מחדדים ומבהירים את עוצמתם של שיקולי גמול והלימה בגזירת העונש בגדריה של עבירת הרצח בנסיבות במחמירות. אלא שכאמור, בגזירת עונשם של קטינים, משתנה משקלם של שיקולי הענישה השונים, ובייחוד משתנה מעמדו של שיקול השיקום, כמו גם של נסיבותיו האישיות של הנאשם הקטין. אך יחד עם זאת, אל לנו לשכוח את האמירה השגורה בפסקי דינו של בית משפט זה לפיה "קטינות אינה יוצרת חסינות". שיקולי הלימה, גמול והרתעה אינם נעלמים כלא היו משמדובר בנאשם שגילו נמוך מ-18 שנים. משקלם עודנו משמעותי, אף אם פחות מבעינינו של בגירים. משכך, הדברים שהובאו קודם לכן בדבר עוצמתם הייחודית של שיקולי הלימה בהקשרה של החמורה שבעבירות, רלוונטיים, בהתאמות המחויבות, גם לעניינם של קטינים. כפי שצינתי בהקשר דומה:

"ההחמרה בעונשיהם של הרוצחים באדישות במסגרת הרפורמה בעבירות ההמתה אינה תחומה

לעניינם של בגירים בלבד. הטעמים שבבסיסה יפים גם כאשר מדובר בנאשמים קטינים. אכן [...] מארג השיקולים בגזירת דינם של קטינים אינו זהה לזה שחל בעניינם של בגירים; אך מאחר שלשיקולי אשם והלימה יש מקום מרכזי גם בענישתם של קטינים, אין כל ספק כי מגמת ההחמרה המגולמת ברפורמה חלה גם חלה בעניינם, אף אם בהתאמות הנדרשות" (ע"פ 8195/23 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (29.8.2024) (להלן: עניין פלוני); ההדגשה במקור - י' א'; וראו גם: ע"פ 6490/11 מדינת ישראל נ' אלמוני, פסקה 20 (1.8.2013)).

את דברים אלה - ניתן וצריך ליישם גם בהקשר של הסוגיה דנן.

12. אם לסכם את האמור עד כה: מלאכת גזירת הדין בעניינם של קטינים שהורשעו בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות אינה פשוטה. עיצוב מדיניות הענישה בהקשר זה עודנו מצוי באיבו. לצד זאת, ניתן לומר כבר כעת כי על המדיניות בעבירה זו להיות, ככלל, חמורה בהשוואה לעבירת הרצח הבסיסית; כי להבחנה בין היסודות הנפשיים השונים (כוונה למול אדישות) יש רלוונטיות לגזירת הדין; וכי במסגרת האיזון בין שיקולי הענישה השונים, יש ליתן את הדעת לעוצמת שיקולי ההלימה משמדובר בעבירה שניצבת לה עליונה בפסגת מדרג החומרה.

מן הכלל אל הפרט

13. המערער בענייננו הורשע בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, כשכתב האישום שבו הודה מציין באופן מפורש כי פעל "בכוונה לגרום למותו של המנוח". חומרה מיוחדת נודעת למעשיו משהרשעתו נסמכת על התקיימותן של שתיים מהנסיבות המנויות בסעיף 301א לחוק - הנסיבה הראשונה המתייחסת למקרים בהם "המעשה נעשה לאחר תכנון או לאחר הליך ממשי של שקילה וגיבוש החלטה להמית"; והנסיבה העשירית לפיה "המעשה הוא מעשה טרור כהגדרתו בחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016".

החומרה הטמונה במעשים המבוצעים אחר תכנון או הליך ממשי של שקילה - ידועה וברורה. אין מדובר במקרים שבהם הרצון להמית נוצר באופן ספונטני או בלהט הרגע (הגם שחומרת מקרים אלה מונחת במקומה), אלא במקרים של החלטה מודעת ושקולה לפגוע אנושות בערך המוגן החשוב ביותר - ערך קדושת החיים (הצוות לבחינת יסודות עבירות ההמתה דין-וחשבון 9 (2011)).

כך הם פני הדברים גם ביחס לנסיבה בדבר היות מעשה העבירה "מעשה טרור". ביטוי לקושי המיוחד שמייצר הטרור עבור רשויות אכיפת החוק, ניתן למצוא בחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016, אליו מפנה הנסיבה המחמירה. ברקע ליצירתו של חוק זה מצוי הצורך להתמודד עם איומי הטרור שבפניהם

ניצבת מדינת ישראל, בראי ייחודיותה של תופעת הטרור. ייחודיות זו, מתבטאת "בעוצמת הפגיעה שלה מחד גיסא, ובקושי להיאבק בה בשל היקפה ומורכבותה מאידך גיסא. עוצמת הפגיעה של הטרור באה לידי ביטוי בכך שמלבד הפגיעה הישירה שהוא מסב לחיי אדם ולשלמות הגוף, יוצר הטרור אפקט פסיכולוגי של פחד ותחושת איום בקרב הציבור כולו ומערער את שגרת חייו של הציבור לאורך זמן" (דברי הסבר להצעת חוק המאבק בטרור, התשע"ה-2015, ה"ח הממשלה 1066, 1066).

בהמשך לכך, המחוקק אף החריג במסגרת הוראת שעה את עבירת הרצח הנסיבות מחמירות שהיא מעשה טרור מהכלל הקבוע בסעיף 25(ב) לחוק הנוער. כך, מאפשר תיקון מס' 25 לחוק זה להטיל עונש מאסר בפועל על נאשם קטין שהורשע בעבירה, גם אם טרם מלאו לו 14 שנים (כאשר העברת הקטין למאסר תיעשה לאחר שימלאו לו 14 - סעיף 25(ו) לחוק הנוער). דברי ההסבר לתיקון מציינים מפורשות כי הטעם לדבר נעוץ ב"חומרה הרבה ביותר של עבירת רצח בנסיבות מחמירות שהיא מעשה טרור" (דברי הסבר להצעת חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 25) (מאסר בעבירת המתה שהיא מעשה טרור), התשפ"ד-2024, ה"ח 104, 104).

14. אם כן, מן הצד האחד, ניצבים בעניינו של המערער מעשים שחומרתם קשה ביותר. מן הצד השני, את אשמו של המערער יש לבחון בשים לב לגילו הצעיר למדי - פחות מ-14 שנים במועד ביצוע העבירה. בפסיקתו של בית משפט זה צוין בעבר כי אחד הטעמים לאימוץ גישה עונשית נפרדת כלפי נאשמים קטינים, מושתת על ההכרה כי גילם הצעיר עשוי להוליך לחוסר בגרות או בשלות, וכמובן גם להעדר ניסיון חיים. נקודה זו מוליכה לכך שאחריותם של קטינים להתנהגות עבריינית היא במידה רבה מופחתת בהשוואה לנאשמים בגירים הנתפסים כבעלי בשלות הכרתית ומוסרית (ע"פ 6123/23 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 16 (22.2.2024)). הדברים מקבלים משנה תוקף כאשר מדובר בנאשם הרחוק מגיל בגירות - וכזה הוא המערער שלפנינו.

נקודה זו נזקפה בהחלט לזכותו של המערער על ידי בית המשפט המחוזי, והדבר צוין בגזר הדין מפורשות. התוצאה העונשית שאליה הגיע נסמכה על שיקול זה במידה ניכרת, ולא בכדי היא כוללת רכיב מאסר בפועל של 18 שנים, שעה שעונשו של נאשם בגיר בנסיבות העניין היה מאסר עולם. אלא שבכך אני סבור שתם כוחו של שיקול זה; המשקל שראוי לייחס לאי-בשלותו של הקטין באה בגזר הדין לכדי מיצוי. את טענותיו של המערער בהיבט זה שניצבו כאמור במוקד נימוקיו - אין לנו אלא לדחות.

15. אף את ניסיון המערער להיבנות מטעמי שיקום אין מקום לקבל. טענות בדבר סיכויי של נאשם להשתקם אינן נבחנות בריק. הגישה שהתווה בית משפט זה גורסת נחרצות אחרת - סיכויי שיקום נבחנים על סמך עמדתם של גורמי המקצוע הרלוונטיים ושירות המבחן לנוער בראשם (עניין פלוני, בפס' 13).

בענייננו, בחינת תסקיר שירות המבחן לנוער מלמדת כי לא נפלה כל שגגה תחת ידיו של בית המשפט המחוזי. די בכך שאציין כי שירות המבחן התרשם שחרטת המערער "מילולית בלבד" - כלשון התסקיר שנערך לאחר פגישה שהתקיימה עמו ביום 5.5.2025 - היינו למעלה משנתיים ממועד הרצח. זאת ועוד, התסקיר מציין, בגדר גורמי הסיכון שיש לשקול בהקשר של המערער, כי למעשיו קדם "תכנון ארוך שהתחיל כשנה לפני ביצוע העבירה". מה גם ששהיית המערער במעון הנעול נגדעה לטובת העברתו למעצר ממש מחמת שאיפתו להיכלל בעסקה לשחרור חטופים תמורת שחרורם של אסירים ביטחוניים. על אלה יש להוסיף את השורה התחתונה של תסקיר שירות המבחן והיא היעדר המלצה בעניינו של המערער. בנסיבות אלה, משקלם של שיקולי השיקום (להבדיל משיקולי מידת האשם שצוינו לעיל), גם בהתחשב בכך שמדובר בנאשם בגילו של המערער, מוגבל למדי - ומכל מקום אין בטענות הנסמכות על שיקולים אלה כדי לגלות עילה להתערבות בגזר הדין.

16. לנוכח כל האמור, ומשכלל השיקולים הרלוונטיים שוקללו כראוי בגזר דינו של בית המשפט המחוזי - המקרה שלפנינו אינו נמנה על המקרים החריגים בהם תתערב ערכאת הערעור בעונש שגזרה הערכאה הדיונית (ראו מני רבים: ע"פ 4070/23 זהרה נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (4.4.2024)). סטייה ניכרת ממדיניות הענישה הנוהגת או טעות מהותית בגזר הדין - אין בנמצא.

לפני סיום

17. המנוח, תושב הכפר הבדואי חוסניה, נפל במהלך שירותו כשוטר במשמר הגבול. בגבורה רבה, נאבק במערער גם לאחר שזה התקיפו בפתאומיות ודקרו ברקתו. המובא בתסקיר שנערך למשפחת המנוח, וכן הדברים שנשא אחיו במהלך הדיון לפנינו, מגוללים את האבל הכבד שאופף את המשפחה מאז אותו יום נורא בו המערער הוציא לפועל את תוכניתו השפלה. עלינו לזכור תמיד כי מניעי הטרור שמהם פעל המערער - לא הבחינו בין שוטר ממוצא פלוני לבין שוטר ממוצא אלמוני. אלה לצד אלה פועלים שכם אל שכם מטרה אחת - הגנה על ביטחונם של כלל אזרחי ישראל. ולמרבה הצער, אלה כמו אלה חשופים תדיר למעשיהם הנפשעים של מפגעי הטרור - מקטן ועד גדול.

אין ביכולת המילים הנכתבות בפסק הדין כדי לעמעם את כאבה של משפחת המנוח; אך מיצוי הדין עם המערער היא חובתנו. זעקת הציבור שכך נעשה - נשמעת גם נשמעת.

18. סוף דבר: אציע לחברי ולחברתי כי נורה על דחיית הערעור.

יוסף אלרון
שופט

השופט אלכס שטיין:

אני מסכים.

אלכס שטיין
שופט

השופט רות רונן:

אני מסכימה לפסק דינו של חברי, השופט י' אלרון. אכן, המערער היה קטין במועד ביצוע העבירה המיוחסת לו - כאשר באותה עת טרם מלאו לו 14 שנים. במקרה כזה, היו עשויים שיקולי שיקום להיות בעלי משקל משמעותי בענישתו - אילו היה מדובר במי שהשתקם או למצער לו היה נמצא כי יש סיכוי משמעותי שישתקם בעתיד.

ואולם, אלה אינם פני הדברים במקרה דנן, כפי שהובהר גם בפסק דינו של חברי. שירות המבחן - שהוא הגורם האמון על נושאים אלה, לא בא בהמלצה שיקומית בעניינו של המערער, והוא אף התרשם כי החרטה שהוא הביע היא מילולית בלבד.

משכך, היה מקום לגזור את עונשו של המערער באופן ההולם את החומרה שיש לייחס לקטין שעבר עבירה של רצח בנסיבות מחמירות (ובית המשפט המחוזי פעל באופן זה כאשר גזר על המערער עונש נמוך בהרבה מאשר העונש שהיה נגזר עליו לו היה בגיר); ואין מקום לסטות מעונש זה משיקולי שיקום, שכאמור לא נמצאו.

רות רונן
שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט יוסף אלרון.

ניתן היום, כ"ו סיוון תשפ"ה (22 יוני 2025).

רות רונן
שופטת

אלכס שטיין
שופט

יוסף אלרון
שופט